

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
ובך הוא אומר:
"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת וישב

א. המלבי"ם - התורה והמצוה.

פרק מ' פסוק ב':

והנה עקר ספיר זה הוא להודיענו איך סבב ה' בהשגחתו המיוחדת סבובים שיעלה יוסף לגדולה, שזה נסתבב ע"י שקצף פרעה על עבדיו ונתנם במשמר ששם נמצא יוסף, וע"כ נזכר אל פרעה, וכמ"ש במד' הקצף הקב"ה אדון על עבדיו כדי ליתן גדולה לצדיקים, פרעה קצף על עבדיו כדי לתת גדולה ליוסף, ואם היה יוסף פותר את החלום כפי מה שהיה ראוי לשני השרים האלה בדיון ובמשפט, ששר המשקים יתלה על העץ ושר האופים יושב על כנו, לא היה יוסף עולה לגדולה, כי היו מושבים שפטר להם כן מפני שהסברא היתה נותנת שישפטו כראוי להם עפ"י חטאם, ששר המשקים היה חוטא יותר משר האופים, אבל אחר שפטר יוסף הפך ממה שהיה ראוי עפ"י היושר והסברא, ונתקיים כן, מזה ראו שהוא איש אשר רוח אלהים בו כמו שיתבאר, לכן צריך להקדים ההצעה הזו, שלפי עומק הדין היה ראוי ששר האופים יצא חפשי ושר המשקים יתלה, שזה היסוד הראשון לגדולת יוסף:

(ב) ויקצף, הנה הגם שכשנבחין חטא המשקה והאופה בבחינת העבדים היה חטא האופה גדול ביתר שאת מן חטא המשקה וכנ"ל, כשנבחין החטא בבחינת השרים חטא שר המשקים גדול מחטא שר האופים, כי שר האופים לא חטא מאומה, אחר שהוא אינו אופה את הפת בעצמו רק ע"י האופה, מאין היה לו לדעת כי נמצאו צוררות בהלחם, וא"כ הוא בעצמו לא חטא מאומה רק שהוא נכנס בערכות בעד האופה משרתו שהוא הוא החוטא ואשם, אבל שר המשקים חטא בעצמו שהלא היה יכול לראות את היין שנכנס אם הוא נקי מזבובים, ולמה לא בדק את הכוס תחלה, נמצא שאם היה קצף פרעה על העבדים הקטנים היה קוצף על האופה בעצם וראשונה ועל המשקה אחריו כספל ובלתי עקר בהחטא, אבל יען כי קצף המלך על שני סריסיו שהם השרים שהם הצריכים ליתן דין וחשבון ע"י לפני המלך, היה עקר הקצף על שר המשקים שהוא פשע בעצמו, ואחריו על שר האופים, שלא חטא בעצמו רק מצד הערבות.

אלו

1. **יצאט מה שאלה הצדוזה שפרשנו באופן אליו אינו שאלא אק למצה מכוון אליה?**
2. **איך מסביר פרשנו את האתרחש כאן ומה היה צריך להיות בהליון?**
3. **למה דוקא כאשר פסק יוסף כנאד ההליון האמין לו ואלא מה זה הופי?**
4. **מהו "היסוד הראשון לצדוזה יוסף" לפי זה?**

* * *

ב. משך חכמה עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק מ' פסוק ב':

שם שם שני סריסיו.
שלא נאמר ששר המשקים היה גדול במעלה, ולכך הבין יוסף שלגדל מעלתו ימחול לו המלך, לכן כתב "שני" - שיהיו שנים במעלה, וכמו דאמר הגמרא ביומא (סב, ב): "שני השעירים" (ויקרא טו, ה), מיעוט שעירים שנים, ומה תלמוד לומר "שני"? שיהיו שוים.

ב' ויקצף פרעה על שני וכו', "הקצף הקב"ה אדון על עבדיו לעשות רצון של צדיק יוסף", פרק קמא (יג, ב) דמגילה. ומה שסיבב השם יתברך ששר האופים גם כן יחטא וייהרג, לפי שבלא זה היה מחשב שר המשקים שיוסף פתר מדעתו לטוב: אם יהיה כן יהיה, ואם לא מאי איכפת ליה! אבל כיון שפטר חלומו של האופה לרעה לתלות על עץ, הרי אם כי היה דרך חכמה והשערה לא סיכן עצמו פן לא יקוים כן, ואז הלא נקום ינקום ממנו שר האופים, ויכלה חמתו בו עבור הפחידו באימת מות! ובודאי חכמת אלקים בקרבו, ובטוח כי יתקיים פתרונו, לכן הזכירו לפני פרעה, ופשוט.

1. למה הקרה הקב"ה מצה לה fe שני בהתנהגות השרים וחלואותיהם?
2. למה יוסף לא סחף לומר דברו הרע לשר האופים?
3. מה למד מלה שר*המקיים?
4. למה הזכירו לפני סרצה?
5. למה חשב להדגיש את היותם fe שני השרים שוים בצרכם?

* * *

ג. מלאכת מחשבת .

פרק מ' פסוק ה': ויחלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה והאופה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסהר:

לא ידענו סבת הארטיכות הלזו כאשר כעת הסמיענו כזאת שהם אופה ומשקה מלך מצרים ושהיו אסורים בבית הסהר? אלא שאין חלום כל לאדם אלא מהרהורי לבו ורע וגיו מעניינים יעסוק החולם בהם בימים שלפני החלום. והטעם (מ) כי רוח בשר האדם חבור מעלמים הדקים אשר ישחרגו יעלו בכל האברים להגיע אל אשר יחפונו. וכאלה בראש וראשון במקום השכל במוח כי בו התנועה רבה המנעת כל שאר הרוחות כמלך בגודל. וכשיחשיב אדם בדבר מהדברים (י) יעטרפו העלמים ההם שבמוח עד שיזיירו לורת הדבר אשר עלה במחשבה לו ויראו לחוש הפנימי התמונה ההיא וזאת נקראת מחשבה. כי אמנם אמרו חכמי המחקר כי אין דבר בשכל שמקדם לא היה בחוש. ואמת הדבר (יא) לפי שלא יזייר בשכל ובחוש הפנימי במה שלא ידע הרוח להטטרף ולא ידע הרוח מה שקודם לא ראה החוש החיטון. כאשר אם כן יחשוב אדם בדבר יתנוגדו עלמי הרוח לורת הדבר הנחשב. וכאשר תהפך מחשבתו זאת למחשבה אמתת תיכף יתפרדו הרוחות מתמונת הדבר הראשון ויעטרפו לתמונת הדבר השני. וכן לכל דבר שיחשוב. ולכן (יב) כאשר יחשוב אדם פעמים רבות בדבר ויזכיר העלמים הדקים להטטרף בתמונת הדבר ההוא פעמים שלש תשוב הטרפה ההיא במוחו לטבע עד שמאלו הרוח בלי מניע יטועע להתחבר אל התמונה אשר הורגל בה. וזו היא הזכירה בדבר. (יג) וכאשר יישן האדם וירוחשוו תהיינה בהשקט ובשלוה בלי מניע מאליהן יתחברו לתמונת הדבר אשר הורגלו בהתמדה ביום וזהו החלום. ואמתה הקורא שמור ושמעט והסתירו כל כנפיך כי הוא מאודות המחקר אשר אפי עושה חדשה. כי יתישב מעשה ה' כי גורא הוא בפעולות האדם ועד הנה לא פירשו בו כראוי. לפיכך סריטי פרעה שמהגס משקה ואופה אלו היו על כנס בני מורין ומטופלים בפעולות משונות כבר לא היה כל אליהם החלום הזה ואם היו חולמים חלום היה מעורב בו דברים רבים כסדר ואופן פעולותיהם ודבורם ביום. אמנם כאשר היו בבית הסוהר ואין להם כדם מה לעשות אלא תמיד במחשבתם ללאס מן המשמר ולקבז לעבודת פרעה. לכן חלמו חלום כזה. וזה אמרו ויחלמו חלום שניהם וגו' איש כפתרון חלמו ירצה כל אחד ראה דרך אומנותו להיותם משקה ואופה למלך מצרים ואסורים בבית הסוהר ומקיים ללאס משם אל פעולתם הקודמת ותמיד מחשבתם זאת תמונה לנגד עיניהם. על כן חלמו חלום הלוה:

1. איך פרשנו מדבר "חלום"?
2. מה הדגרתו לאלוים: חוה, מחשבה, ואיך זה שייך לכאן?
3. למה חלמו השרים?
4. מה החלום האופים מאשר את דעת פרשנו?

* * *

ד. מדרשי תורה .

פרק מ' פסוק ז': מדוע פניכם רעים, ייתכן כי חשב יוסף ונתירא כי היו בעושים עליו בסבת שירות מה דאירכם מינייהו והיה מוטל עליו, כי לא נתחדש בשום ענין גם מתמול גם משלשום ימשך סמנו הוצף בענינם, והוא היוודע- שלא דברו מן הערב ועד הנה עם שום אדם, ולזה היה ראוי לשאול מדוע פניכם רעים, כי לולי זה לא היה לו לשאול לאנשי המעלה אשר ענינם חמת מלך ודבר סכנה מה לכם, רק האמת ששאל מה לעשות לו עוד בהם ולא עשה, והם להסירו מזאת היראה והסחר נתנו לו מענה לזה על החלומות, לפי אשר ספרו נא לי כי חשב כי למחשב דטיונם לכד חלמו חלומות אלו אשר הם נבוכים עליהם:

1. מה מטריד את כרשננו בתחילת דבריו?
2. מה חש יוסף ומה צה לכן לפי זה?
3. כרשננו צונה על אלה מצנינות: למה השרים סיכרו ליוסף בכלל את חלומם, מהי תשובתו?
4. מה חש יוסף ולפי זה איך הצל לתת תשובתו?

* * *

ה. תועליות להרלב"ג.

פרק מ' פסוק יד': **כִּי אִם וּבִרְתֵּנִי אֶתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטֵב לְךָ וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדֵי חֶסֶד וְהוֹבְרַתֵנִי אֶל פְּרֵעָה וְהוֹצֵאתֵנִי מִן הַבַּיִת הַזֶּה:**

(קפו) ראו לחדש להשתדל בכל עוז להגלל מהרע אשר הוא בו בכל הסבות אשר אפשר לו שיפור בהם, ולא יסמוך על הכנס והף על פי שהוא בלופן שחדבק בו ההשגחה האלקית. הלא תראה כי יוסף עם היות השגחת הש"י דבקה בו בזה האופן הנפלא קלה פני שר המשקים שזכרהו אל פרעה להוליאו מהבור:

1. מה ראוי לו לאדם לצעות ומה צליו להנצח ולמה?
2. מהי אותה "השגחה אלקית" שיוסף חווה אשר למרות זאת אסור לסמוך עליה?
3. מה היתה מסקנתו המצוית על יוסף מכלל זה?

* * *

ו. המשתדל.

פרק מ' פסוקים יד', טו':

[יד] והוצאתני מן הבית הזה: אע"פ שיוסף לא היה עבד פרעה, אלא עבד פוטיפר, הנה אחר שפוטיפר הוציאו מעבודתו ונתנו בבית אסירי המלך, לא היה הדבר נגד הדין אם המלך יוציאהו משם, לא להחזירו לבית פוטיפר (כי זה לא ייטב לא לפוטיפר ולא ליוסף) אלא להוציאו לחירות, דרך חסד, כמנהג המלכים ביום שמחתם, וכדי שלא ישיבהו שר המשקים: ואתה העבד איך תבקש לצאת לחירות? לכך הקדים כי גנוב גנבתי.

[טו] כי גנב גנבתי: כי אמנם אע"פ שאני עתה עבד, לא גולדתי עבד אלא גנבתי, והכוונה על אחיו שגנבוהו מאביו, והוא האמין כי הם מכרוהו למדינים. מאיץ העפרים: אין זאת ארץ כנען כולה, אלא חברון וסביבותיה ארץ מגורי אברהם יצחק ויעקב (הרמב"ן, ר"ש דובנא).

1. כרשננו מקש להורותינו את דרכי המלכות בצנין הנהגים עם צבדים, מה הפציה ומה פתרון?
2. למה לא טוב לו ליוסף ולא לפוטיפר שיוחזר אליו?
3. למה הדגיש יוסף שנאנך והפא בכח?
4. כרשננו קובע אחי יוסף מכרהו, למה?
5. מה מכריח את כרשננו לפרש כפי שפרש מ"ארץ הצבדים"?

* * *